

dr hab. Witold Płowiec, prof. UAM

Zakład Prawa Konstytucyjnego

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Poznań, dnia 15 czerwca 2023 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pani mgr Edyty Anny Litwiniuk

pt. *Konstytucyjna wolność tworzenia i działania fundacji oraz jej urzeczywistnienie w polskim prawodawstwie, Warszawa 2023 r., ss. 228*

Uwagi wstępne.

Rozprawa doktorska Pani mgr Edyty Anny Litwiniuk pt. *Konstytucyjna wolność tworzenia i działania fundacji oraz jej urzeczywistnienie w polskim prawodawstwie*, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu z zakresu nauki o prawie konstytucyjnym, a ponadto potwierdza Jej ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie naukowej „prawo” oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Rozprawa ta spełnia zatem wymogi określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789, ze zm.; dalej: ustawa o stopniach i tytule naukowym), który stosuje się w niniejszym postępowaniu na podstawie art. 179 ust. 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669, ze zm.) i może w związku z tym stanowić podstawę nadania Pani mgr Edycie Annie Litwiniuk stopnia doktora nauk prawnych.

Pozytywną ocenę rozprawy doktorskiej Pani mgr Edyty Anny Litwiniuk uzasadniam, przedstawiając cząstkowe oceny różnych jej aspektów: 1) wyboru problemu badawczego – jego oryginalności i znaczenia; 2) celów rozprawy i zastosowanych metod badawczych; 3) konstrukcji rozprawy; 4) doboru i wykorzystania źródeł; 5) formalnej strony rozprawy (poprawności języka, umiejętności prowadzenia wywodu i argumentowania, opanowania techniki pisania pracy); 6) merytorycznej treści rozprawy.

1. Ocena wyboru problemu badawczego – jego oryginalności i znaczenia.

Recenzowana rozprawa dotyczy wolności tworzenia i działania fundacji w polskim porządku prawnym. Rzeczpospolita Polska – jak stanowi art. 12 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (dalej: Konstytucja) – zapewnia wolność tworzenia i działania fundacji, ale także związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich oraz innych dobrowolnych zrzeszeń. Unormowanie to jest wyrazem przekonania o konieczności istnienia różnych form organizacyjnych, które pozwolą realizować zbiorowe dążenia ludzi. Wiąże się ono z koncepcją społeczeństwa obywatelskiego zakładającego aktywność i samoorganizację społeczeństwa niezależnie od działań organów państwa. Wolność tworzenia i działania fundacji uznana więc została za dobro wymagające konstytucyjnej regulacji i ochrony.

Z danych prezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny wynika, że w 2020 r. aktywną działalność prowadziło w Polsce 16 tys. fundacji jako rejestrowych organizacji non-profit, co stanowiło niemal 17% ogółu tych organizacji. Można zatem stwierdzić, że forma fundacji jest atrakcyjna dla osób chcących działać w tzw. trzecim sektorze, czyli poza sektorem publicznym i prywatnym.

Dla wolności tworzenia i działania fundacji w Polsce najbardziej istotne są regulacje prawne znajdujące się w Konstytucji i ustawie z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach¹ (dalej: ustawa o fundacjach). O ile polskie prawo fundacyjne było przedmiotem analiz, to nie obejmowały one szczegółowej analizy z perspektywy zapewnienia realizacji konstytucyjnej wolności tworzenia i działania fundacji.

W mojej ocenie wybór problemu badawczego przez Autorkę można zatem uznać za bardzo trafny. Recenzowana rozprawa wypełnia lukę w polskiej doktrynie prawniczej, ponieważ problematyka konstytucyjnej wolności tworzenia i działania fundacji nie była do tej pory przedmiotem opracowania w formie monografii. Wybrany problem badaczy jest aktualny i doniosły społecznie ze względu na liczbę działających fundacji i ich funkcje społeczne.

2. Ocena celów rozprawy i zastosowanych metod badawczych.

Autorka we wprowadzeniu rozprawy wskazuje trzy cele badawcze.

¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 166.

Pierwszym jest próba ustalenia prawnego znaczenia terminu „fundacja” w rozumieniu art. 12 Konstytucji i skonfrontowania go z znaczeniami równobrzmiących terminów w ustawodawstwie. Autorka uszczegółowiła, że ustali jakie były przyczyny konstytucyjnego ujęcia fundacji, jako niekorporacyjnej osoby prawnej, w zbiorze podmiotów o charakterze społeczno-obywatelskim oraz czy ustrojodawca posłużył się słowem „fundacja” jako pojęciem zastanym, czy też pojęciem autonomicznym.

Drugim jest określenie wolności i praw, których podmiotem są fundacja oraz jej fundator (fundatorzy) oraz zdefiniowanie przesłanek i skali możliwych ograniczeń w korzystaniu z nich, a także dostępnych dla fundacji środków ochrony ich konstytucyjnych wolności i praw, w szczególności rozpatrzenie dopuszczalności powołania art. 12 Konstytucji jako samodzielnego konstytucyjnego wzorca kontroli konstytucyjności prawa. Autorka wskazała, że w ramach drugiego celu badawczego, ustali czy beneficjentami gwarancji konstytucyjnych są wszyscy fundatorzy i wszystkie fundacje w rozumieniu ustawowym.

Trzecim jest weryfikacja zgodności z konstytucyjnym wzorcem wybranych ustawowych regulacji dotyczących tworzenia i działania fundacji. Zdaniem Autorki użyteczna dla określenia aktualnej pozycji prawnej fundacji jako organizacji społeczeństwa obywatelskiego jest także analiza stosowanych współcześnie w Polsce instrumentów finansowego podporządkowywania podmiotów trzeciego sektora organom władzy państwowej.

Wskazane cele badawcze Autorka realizuje, jak to deklaruje we wprowadzeniu rozprawy, przy zastosowaniu metody prawnodogmatycznej, uzupełnionej metodą historyczno-prawną i prawnoporównawczą.

W mojej ocenie cele rozprawy zostały sformułowane poprawnie i trafnie. Jednocześnie Autorka przyjęła adekwatne metody do badania wolności tworzenia i działania fundacji oraz jej urzeczywistnienia w polskim prawodawstwie, co można stwierdzić po zapoznaniu się z treścią rozprawy.

3. Ocena konstrukcji rozprawy.

Rozprawa zbudowana jest z wprowadzenia, czterech rozdziałów, a kończy się podsumowaniem, po którym znajduje się bibliografia i streszczenie w języku angielskim.

We wprowadzeniu Autorka uzasadniła wybór problemu badawczego wskazała cele rozprawy i przedstawiła konstrukcję rozprawy. Rozdział pierwszy rozprawy dotyczy charakterystyki fundacji w ujęciu historycznym oraz jako osoby prawnej typu zakładowego.

Rozdział drugi poświęcony został przedstawieniu fundacji według rodzajów i typów. W rozdziale trzecim Autorka przedstawiła problematykę praw i wolności w Konstytucji, a następnie charakterystykę tworzenia i działania fundacji jako wolności konstytucyjnej oraz jako formy korzystania z konstytucyjnie chronionych praw majątkowych. Rozdział czwarty zawiera rozważania na temat konstytucyjnego wzorca mającego zastosowanie przy konstruowaniu modelu prawnego fundacji w ustawodawstwie. W rozdziale tym przedstawiono również analizę zgodności obowiązujących regulacji prawnych wyznaczających tworzenie i działanie fundacji ze standardami konstytucyjnymi. W podsumowaniu na końcu rozprawy Autorka przedstawiła wyniki swoich badań oraz wnioski *de lege ferenda*.

Struktura rozprawy jest klarowna, a przede wszystkim odpowiada problemowi badawczemu i służy jego gruntownemu wyjaśnieniu. Autorka prowadzi rozważania od zagadnień ogólnych do coraz bardziej szczegółowych. Taka metoda umożliwiła przedstawienie szczegółowych rozwiązań normatywnych tworzenia i działania fundacji, a w konsekwencji realizacji celów badawczych.

4. Ocena doboru i wykorzystania źródeł.

Dobór i wykorzystanie źródeł, na podstawie których Autorka przygotowała rozprawę, oceniam pozytywnie. Wykaz zamieszczony na końcu obejmuje 134 publikacji (monografii, artykułów i innych), 81 aktów normatywnych, 72 orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, 5 orzeczeń Naczelnego Sądu Administracyjnego, 20 orzeczeń Sądu Najwyższego, 3 orzeczenia innych polskich sądów niższej instancji, 1 decyzję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i 1 wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Autorka wykorzystwała również 9 publikacji z Internetu.

W badaniach Autorka wykorzystwała zarówno prawo polskie, jak i wybranych państw Europy Zachodniej, Unii Europejskiej oraz kanoniczne, orzecznictwo przede wszystkim Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, a także publikacje prawnicze oraz prasowe i internetowe źródła informacji. Rozprawa uwzględnia stan prawny na dzień 30 kwietnia 2023 r. Uważam, że dobór tych źródeł jest adekwatny do problematyki rozprawy. Nie mam też zastrzeżeń odnośnie sposobu ich wykorzystania w rozprawie.

5. Ocena formalnej strony rozprawy (poprawności języka, umiejętności prowadzenia wywodu i argumentowania, opanowania techniki pisania pracy).

Rozprawa jest napisana poprawną i ładną polszczyzną. Język rozprawy jest bardzo komunikatywny, co ułatwia jej lekturę. Rozprawa została dobrze zredagowana. Dostrzegłem zaledwie kilka niedociągnięć redakcyjnych. Wykaz skrótów lepiej byłoby zredagować w kolejności alfabetycznej. *Słownik skrótów i skrótowców* J. Podrackiego podaje dwa skróty dla kodeksu cywilnego: *k.c.* i *kc.* Zatem skróty kodeksów należy zapisywać małymi literami. Dostrzegłem bardzo niewiele literówek czy błędów interpunkcyjnych: na s. 71 powinno być „w ustawie o fundacjach”, na s. 106 powinno być „należą”, na s. 166 powinno być „chodzi o pierwszy przypadek”, na s. 191 powinno być „promowaniu”, na s. 196 powinno być „nie zastrzegł dla siebie”. Brakuje przecinka na: s. 31 przed „tj.”, s. 76 przed „tj.”, s. 79 przed „jak i świeckie”, s. 80 przed „jak i prywatną”, s. 100 przed „tj.” i s. 199 przed „np.”. Na s. 177 lepiej użyć np. słowa „stanowi” niż „mówi” w kontekście przepisu prawa. Warto byłoby bardzo długie zdanie na s. 201 i 202 rozprawy przeredagować, ponieważ zawiera istotną myśl, a w tej formie nie jest jasne.

Przedstawione niedociągnięcia redakcyjne są drobne, jak na rozprawę liczącą 228 stron i nie mają wpływu na moją jednoznacznie pozytywną ocenę formalnej strony recenzowanej rozprawy doktorskiej.

6. Ocena merytorycznej treści rozprawy.

Rozprawa doktorska Pani mgr Edyty Anny Litwiniuk pt. *Konstytucyjna wolność tworzenia i działania fundacji oraz jej urzeczywistnienie w polskim prawodawstwie* zawiera wiele interesujących i ważnych ustaleń. Autorka rzetelnie zbadała wszystkie źródła będące podstawą rozprawy. Potrafiła również krytycznie odnieść się do nich, postawić nowe tezy w zakresie problematyki rozprawy i przekonująco je uzasadnić.

Autorka przekonująco uzasadniła wybór problemu badawczego, prawidłowo sformułowała cele badawcze rozprawy, a następnie dobrała adekwatne metody badawcze do ich realizacji. Dwa pierwsze rozdziały mają przede wszystkim charakter deskryptywny. Autorka na podstawie doktryny prawniczej i judykatury przedstawia historię fundacji od starożytności do współczesności, charakteryzuje fundację jako osobę prawną typu zakładowego, którego istotnym substratem jest czynnik nieosobowy oraz szczegółowo analizuje obowiązujące regulacje ustawy o fundacjach. Następnie Autorka przedstawia rodzaje i typy fundacji jakie wyróżnia doktryna prawnicza oraz regulacje prawne dotyczące fundacji

w Niemczech, Francji, Lichtensteinie i Austrii. Na uwagę zasługuje tu podrozdział, w którym Autorka scharakteryzowała fundację rodzinną – nową instytucję prawną wprowadzoną do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej². Na temat fundacji rodzinnej nie ma jeszcze opracowań czy orzecznictwa, zatem Autorka musiała oprzeć swoje rozważania na samodzielnej interpretacji przepisów prawnych i z tego zadania wywiązała się bardzo dobrze. Te pierwsze dwa rozdziały wprowadzają czytelnika w problematykę tworzenia i działania fundacji. Z kolei kolejne dwa rozdziały oceniam jako najbardziej interesujące i świadczące o oryginalności rozprawy doktorskiej. Autorka przedstawiła w nich fundacje jako podmiot korzystający z konstytucyjnej wolności tworzenia i działania oraz ochrony praw majątkowych. Rozdział ostatni zawiera rozważania na temat konstytucyjnego wzorca wiążącego ustawodawcę przy kształtowaniu regulacji prawnych dotyczących fundacji oraz analizę zgodności wybranych norm prawnych wyznaczających tworzenie i działanie fundacji z przepisami Konstytucji.

Na podstawie analizy przepisów prawnych, doktryny prawniczej i judykatury Autorka stwierdziła m.in., że znaczenie użytego w art. 12 Konstytucji terminu „fundacja” zostało ukształtowane przed podjęciem prac nad Konstytucją i jest to „pojęcie zastane”. W konsekwencji fundacja jest podmiotem użyteczności publicznej w sferze społecznej lub gospodarczej, a Konstytucja obejmuje ochroną fundację publiczną prawa prywatnego. Fundacja w rozumieniu konstytucyjnym jest podmiotem społeczeństwa obywatelskiego z uwagi na realizowane przez nią funkcje użyteczności publicznej, a więc można mówić o fundacji jako podmiocie społeczeństwa obywatelskiego w ujęciu funkcjonalnym. Takie ujęcie fundacji odróżnia ją od fundacji rodzinnej i fundacji publicznych prawa publicznego.

Fundacja w rozumieniu konstytucyjnym jest beneficjentem licznych zasad, norm i wartości konstytucyjnych, określających jej relacje z władzami publicznymi oraz pozycję prawną w ujęciu horyzontalnym. Wolność tworzenia fundacji przysługuje na podstawie Konstytucji każdemu podmiotowi wyrażonych w ustawie zasadniczej wolności i praw. Należy ją rozumieć zarówno w aspekcie pozytywnym jako gwarancję nieskrępowanej zdolności kreacyjnej tego rodzaju użytecznej publicznie osoby prawnej typu zakładowego, jak i w aspekcie negatywnym jako zakaz prawnego kształtowania obowiązku ustanawiania fundacji kosztem własnego majątku w jakichkolwiek okolicznościach. Wolność tworzenia i działania fundacji jest ściśle zintegrowana z wyrażonymi w art. 21 ust. 1 i art. 64 Konstytucji

² Dz. U. poz. 326.

gwarancjami ochrony własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia. Ochrona własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia może być rozpatrywana w trzech aspektach: kreacyjnym, podmiotowym i funkcjonalnym. Pierwszy z nich sprowadza się w istocie do kwalifikacji aktu fundacyjnego (zarówno czynności prawnej *inter vivos*, jak i czynności prawnej *mortis causa*) jako formy dysponowania przedmiotem własności. Drugi aspekt (podmiotowy) dotyczy ochrony fundacji jako podmiotu prawa własności. Trzeci zaś (funkcjonalny) obejmuje relacje pomiędzy fundatorem i fundacją, których przedmiotem jest wykonywanie innych praw majątkowych. Wolność tworzenia i działania fundacji może podlegać ograniczeniom na zasadach przewidzianych w Konstytucji, czyli mają do niej zastosowanie np. jej art. 13, art. 31 ust. 3 i art. 228 i następane.

Zdaniem Autorki użyte w art. 12 Konstytucji pojęcie „fundacja” nie wpisuje się – w przeciwieństwie do pozostałych wymienionych w tym przepisie podmiotów (związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń) – w zakres znaczeniowy pojęcia „zrzeszenie” w rozumieniu art. 58 ust. 3 Konstytucji. Przesądza o tym fakt, że w doktrynalnym ujęciu wolność zrzeszania się należy kwalifikować jako jedno z tzw. praw kolektywnych, z których korzystanie warunkowane jest współdziałaniem z innymi jednostkami, mającymi ten sam cel. Fundacja jako osoba prawna typu zakładowego nie integruje w swoich strukturach beneficjentów prawa zrzeszania się.

W konsekwencji wobec braku zastosowania względem fundacji wyrażonego w art. 58 ust. 3 Konstytucji upoważnienia dla ustawodawcy zwykłego do ustanowienia specjalnego trybu rejestracji i intensywnego nadzoru, tego rodzaju instrumenty mogą być ustanawiane w ramach zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2) i tylko w niezbędnym zakresie. Stosowanie niemal identycznych prawnych mechanizmów rejestracji i nadzoru wobec fundacji oraz zrzeszeń nie znajduje konstytucyjnego uzasadnienia. Ponadto, skoro tworzenie i działanie fundacji nie jest objęte szczegółowymi gwarancjami (źródłami praw podmiotowych) wyrażonymi w art. 58 ust. 1 Konstytucji, to podstawy ich ochrony należy doszukiwać się bezpośrednio w art. 12 Konstytucji.

Autorka wskazała również na liczne niespójności i luki ustawy o fundacjach. W szczególności uznała, że art. 1 ustawy o fundacjach zezwalający na ustanowienie fundacji wyłącznie „dla realizacji zgodnych z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej celów” jest niefunkcjonalny i niezgodny z zasadą demokratycznego państwa prawa. Nie wiadomo bowiem czy interes taki określa sąd rejestrowy, czy aktualna większość polityczna

sprawująca władzę. Ustawodawca nie dostrzegł dotąd, że istotą fundacji w demokratycznym państwie i pluralistycznym społeczeństwie obywatelskim jest realizacja założonych przez fundatora celów użyteczności publicznej, a nie celów samego państwa. Ocena celów fundacji powinna być dokonywana wyłącznie z punktu widzenia ich zgodności z prawem.

Poszanowanie zasady poprawnej legislacji wymagałoby precyzyjnego określenia zakresu i form korzystania przez fundacje z wolności gospodarczej z uwzględnieniem ich funkcji w społeczeństwie obywatelskim.

Problemy wykładnicze budzi też status fundacji utworzonej, ale jeszcze niezarejestrowanej. W szczególności nie jest jasne czy w świetle standardu konstytucyjnego dopuszczalne jest uzależnienie skuteczności skorzystania z wolności utworzenia fundacji od jej zarejestrowania.

Wątpliwości konstytucyjne budzi kwestia wymagań co do sposobu przekazania rodzajów i wartości składników majątkowych, jakie fundator przeznaczają na ustanowienie fundacji. Nie ustalono żadnej normy pozwalającej zweryfikować czy czynność prawna fundatora nie stanowi nadużycia prawa. Ustawodawca nie ujął w katalogu składników majątkowych, które mogą stanowić fundusz założycielski fundacji, wielu istotnych rodzajów praw majątkowych, takich jak np. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości czy praw majątkowych na dobrach niematerialnych.

Ustawa o fundacjach nie rozstrzyga czy zarząd fundacji może być jednoosobowy i czy w jego skład może wchodzić osoba prawna. Problematyczna jest też kwestia tworzenia na mocy postanowień statutu i określanie kompetencji innych niż zarząd organów fundacji. Różne problemy interpretacyjne wywołuje też kwestia przesłanek i warunków likwidacji fundacji, także poprzez połączenie jej na zasadzie inkorporacji lub fuzji z inną osobą prawną. Ustawa o fundacjach nie zawiera rozstrzygnięć ani nie odsyła do stosowania innych regulacji (np. Kodeksu spółek handlowych) odnośnie do mechanizmów ochrony działających w dobrej wierze osób trzecich oraz zapewnienia bezpieczeństwa obrotu.

Zawarte w ustawie o fundacjach przepisy upoważniające do wydania rozporządzeń wykonawczych, dotyczących opodatkowania dochodów z prowadzonej przez fundacje działalności gospodarczej oraz określenia zakresu danych podlegających ujawnieniu w rocznym sprawozdaniu z działalności, naruszają art. 92 ust. 1 Konstytucji (brak wytycznych) oraz – w drugim przypadku – także art. 51 ust. 1 Konstytucji (niezachowanie formy ustawy).

Zbyt dużo swobody ustawa o fundacjach pozostawia organom sprawującym nadzór nad działalnością fundacji. Kompetencja do zaskarżania uchwał organów fundacji nie została

sprecyzowana przepisami prawnymi co prowadzi do nieefektywności i arbitralności nadzoru nad fundacjami, a więc narusza art. 2 i art. 12 Konstytucji.

Autorka krytycznie oceniła zasady rozdysponowywania środków na dotacje przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego oraz inne podmioty państwowe. Wskazała, że w debacie publicznej nader często podnosi się, że dotacje i granty udzielane są z pominięciem stosowania obiektywnych kryteriów, z preferencją dla organizacji powiązanych z organami władzy publicznej. W ocenie Autorki zaprojektowana w Konstytucji instytucjonalna separacja fundacji od struktur państwa nie została dotychczas zrealizowana w odpowiednim stopniu.

Autorka sformułowała kilka postulatów pod adresem ustawodawcy. W jej ocenie należałoby wprowadzić regulacje z jednej strony chroniące fundatorów przed teleologiczną emancypacją utworzonych przez nich fundacji, a z drugiej strony – zapewniających fundacjom możliwość dostosowywania zakresu swego działania do zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych, w szczególności w sytuacji, kiedy fundator nie żyje lub nie zastrzegł w statucie na swoją rzecz kompetencji do wyrażania zgody na zmianę celu fundacji. Szczegółowego uregulowania w prawie fundacyjnym wymaga też obszar funkcjonowania zarządu i jego relacji z innymi organami oraz procedury związane z przekształceniami podmiotowymi fundacji z uwzględnieniem zachowania zasad bezpieczeństwa obrotu. Na urzeczywistnienie oczekuje też wolność działania fundacji w ujęciu negatywnym, poprzez wprowadzenie nieuznaniowych przesłanek i ustawowego trybu likwidacji fundacji.

Autorka zrealizowała zatem wszystkie cele badawcze, które przedstawiła we wprowadzeniu rozprawy. Sformułowane konkluzje uważam na ogół za trafne i przekonująco uzasadnione. Podzielam krytyczną ocenę Autorki wobec nietransparentnej praktyki finansowania organizacji non-profit, w tym również fundacji, przez podmioty państwowe. Z pewnością nie sprzyja to budowaniu społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.

Mam jednak wątpliwości w odniesieniu do trzech tez recenzowanej rozprawy. Myślę, że więcej argumentów przemawia za przyjęciem, iż fundacja jest zrzeszeniem w rozumieniu art. 58 Konstytucji. Zgadzam się z Autorką, że fundacja nie jest takim samym podmiotem jak wymienione wraz z nią w art. 12 Konstytucji związki zawodowe, organizacje społeczno-zawodowe rolników, stowarzyszenia, ruchy obywatelskie czy inne dobrowolne zrzeszenia. Niemniej jednak, uważam, że konstytucyjne pojęcie zrzeszenia obejmuje wszystkie organizacje ludzi mających jakiś wspólny cel. Zarówno osoby, które są fundatorami, jak i beneficjenci fundacji mogą być uważani za taką organizację ludzi, którzy mają wspólny cel. Z tego powodu

nie widzę przeszkód, aby art. 58 Konstytucji, statuujący wolność zrzeszania się, odnosić również do fundacji. W rozprawie Autorka przyjęła, że wskazany przepis Konstytucji nie ma zastosowania do fundacji. W moim przekonaniu art. 12 i art. 58 Konstytucji są komplementarne. Pierwszy wyraża przede wszystkim zasadę ustrojową, drugi prawo podmiotowe do zrzeszania się ujęte jako tzw. prawo wolnościowe.

Przyjmuję, inaczej niż Autorka, że art. 13 ustawy o fundacji wyraża normę nakazującą właściwemu ministrowi lub staroście wystąpić do sądu o uchylenie uchwały zarządu fundacji, pozostającej w rażącej sprzeczności z jej celem albo z postanowieniami statutu fundacji lub z przepisami prawa. Rację ma Autorka, że art. 13 ustawy o fundacji zawiera słowo „może”, ale jest ono wieloznaczne i moim zdaniem należy je interpretować jako przyznanie kompetencji ministrowi lub staroście, z której to kompetencji mają oni obowiązek skorzystać w sytuacji, gdy uchwała zarządu fundacji jest w rażącej sprzeczności z jej celem albo z postanowieniami statutu fundacji lub z przepisami prawa.

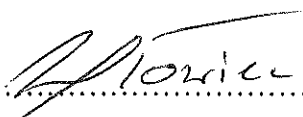
Zastrzeżenia te mają charakter polemiczny i nie wpływają na moją jednoznacznie pozytywną ocenę merytorycznej treści recenzowanej rozprawy.

Konkluzja.

Rozprawę doktorską Pani mgr Edyty Anny Litwiniuk pt. *Konstytucyjna wolność tworzenia i działania fundacji oraz jej urzeczywistnienie w polskim prawodawstwie* oceniam zdecydowanie pozytywnie. Autorka dowiodła, że opanowała warsztat wymagany od badacza prawa. Potrafi interpretować przepisy prawne, wyciągać wnioski z analizy doktryny prawniczej i judykatury, a ponadto krytycznie oceniać zastany stan prawny i prezentowane poglądy. Swoje stanowisko Autorka przedstawia po rzetelnej analizie badanych zjawisk, wskazując racjonalne i przekonujące argumenty. Rozprawa zawiera wiele interesujących ustaleń i dowodzi, że Autorka dobrze zna doktrynę prawa konstytucyjnego oraz dorobek orzecniczy organów władzy sądowniczej.

Uważam, że rozprawa doktorska Pani mgr Edyty Anny Litwiniuk pt. *Konstytucyjna wolność tworzenia i działania fundacji oraz jej urzeczywistnienie w polskim prawodawstwie* stanowi oryginalne rozwiązanie problemu z zakresu nauki o prawie konstytucyjnym, a ponadto potwierdza ogólną wiedzę teoretyczną Autorki w dyscyplinie naukowej prawo oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Przedstawione przeze mnie uwagi krytyczne albo polemiczne nie umniejszają tej oceny, a ich celem było zwrócenie uwagi na kwestie wymagające poprawienia lub

ponownego przemyślenia, jeżeli praca miałaby zostać opublikowana, do czego zachęcam Autorkę. W mojej ocenie rozprawa doktorska Pani mgr Edyty Anny Litwiniuk spełnia wymogi określone w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach i tytule naukowym i może w związku z tym stanowić podstawę nadania Pani mgr Edycie Annie Litwiniuk stopnia doktora nauk prawnych.

.....
dr hab. Witold Płowiec, prof. UAM